

A paktum árnyéka

Egy liberális–konzervatív platform létrejöttének veszélyei

Harapófogóba került a Szabad Demokraták Szövetsége. A magát a reformok motorjaként meghatározó liberális kormánypart azok folytatásának elmaradása esetén a koalícióból való kilépéssel fenyegetőzik. Mindeközben egyre bizonyosabb, hogy a reformok gyakorlatilag már megbuktak, mert a jövő tavasszal hat kérdésben népszavazásra kerül sor, ami számos eddigi kormányzati intézkedést is megsemmisít.

A legfrissebb közvélemény-kutatások alapján kiderült, érvényes és eredményes lenne a Fidesz által kezdeményezett népszavazás, ha most hétvégén tartanák. A drámai veszteségeket szenvedő, törpere zsugorodott liberális párt vezetőinek minden eddiginél komolyabban fontolóra kell venniük, hogy milyen taktikával próbálják legközelebb átugrani a most már jó ideje számukra elérhetetlennek látszó 5 százalékos parlamenti küszöböt. Az MSZP-be való olvadást, illetve a közös listaállítás kizárhatjuk, és forrásaink úgy vélik, ma még egy esetleges MDF–SZDSZ-szövetség sem látszik valószínűnek. Vagy mégis?

Vihar egy kanál vízben

Interjúk és tanulmányok sora elemzi a legutóbbi koalíciós feszültség kiváltó okait és lehetséges kimenetelét. A liberális körökhöz kötődő Political Capital szakértői úgy gondolják: „a pártnak nem a koalícióból való kiugrás a célja, hanem éppen az, hogy a meg egyezéssel látványosabbá tegye saját koalíciós munkáját.” Intézetük szerint az érdekelentét alapja abban keresendő, hogy a két párt szavazóbázisa alapvetően különbözik, a koalíciós társnak való behódolás pedig már a legszilárdabb mag megtartását veszélyeztetné. A konfliktusok más színtereken is megjelennek, például a fővárosi közgyűlésben.

Egy esetleges kilépés és kisebbségi kormányzás a jelenlegi gazdasági helyzetben káros és előbb-utóbb előrehozott választásokat vonna maga után, véli Tölgyessy Péter, az SZDSZ alapító tagja és volt elnöke. A krízishelyzetekben vélt középutassága miatt előszeretettel megszólaltatott politikus több médiumnak elmondta: „Most aligha történik más, mint a szokott szabad demokrata nyomásgyakorlás. A kisebb koalíciós partner felűjja magát, hogy félelmetesen eltökéltnék látszódjék.” Tölgyessy a koalíció fennmaradását jósolja, már csak azért is, mert „az előző négy év döntéseit első helyen mindvégig a Fi-

desz hatalomtól való távoltartásának igénye mozgatta, és ezt a kormánytöbbség törzsközsége el is fogadta.” Ez azóta sem változott.

A lapunknak nyilatkozó Tóth Gy. László ellenben azon az állásponton van, hogy legfel-

növelje zsarolási potenciálját, miközben az MSZP már kihátrálna a biztosítási rendszer átalakítása előtt, „mert rájött, a több-biztosítós rendszer zsákutca”.

Szép halál?

Elbizonytalanodott a párt értelmiségi holdudvara is. A Magyar kiegyezés címet viselő június eleji Frei-dossziében, mely kimondva-kimondatlanul a két tömegpárt elnökének távozására szólított fel, több hangadó liberális megszólalt, támogatva a kettős vezérelőzettel megvalósítandó kezdeményezést.

Evek óta kongatják a vészharangot a liberális gondolkodók és újságírók is. Legutóbb Seres László, a hírszerző.hu vezető szerkesztője május közepén publikált írásában (Több SZDSZ, több állami kényszer) élesen bírálta a párt politikáját, azt hol nem elég radikálisnak, hol pedig éppen hogy nem szabadelvűnek tart-

„A forгатókönyvben az államcsődő liberális kontroll alatt működő jobb

jobb koalíciós cirkuszról beszélhetünk ugyanúgy, ahogy Medgyessy Péter ügynökbotránya, majd később leváltása idején sem volt válság. Az MSZP és az SZDSZ mára közös ideológiák mentén szerveződő pártokká váltak, amelyek azonos gazdasági érdekcsoportokat szolgálnak ki és ezt családi összefonódások is erősítik. Szerinte Kóka János elnökké választása hatalmas hiba volt, hiszen ezzel eltűnt a két párt közötti maradék különbség.

Hock Zoltán, az MDF elnökhelyettese is a cirkusz szóval jellemezte a kialakult helyzetet, melynek célja, hogy a kisebbik kormánypart

va. „Ha egy pártnak elvei vannak, kifejezetten tiszteletre méltó, ha kilátástalannak tűnő helyzetben is nyomatja őket. Ha azonban egy liberális pártnak nincs identitása, nincsenek elvei, vagy szocialista elvei vannak, és azokat kormányzati pozícióból akarja ráerőltetni a társadalomra, az közrohej. [...] Mondanám, hogy kár ezért a pártért. De nem mondom. Inkább lássuk végre azt a több-biztosítós modellt – utána akár el is köszönhetnek a parlamenttől.”

Lapunk számára a vezető szabad demokrata politikusok elérhetetlennek bizonyultak. A párt ifjúsági tagozata, az Új Generáció,

neve elhallgatását kérő tagja a Demokrata megkeresésére hangsúlyozta: nincs koalíciós válság. „Arról van szó, hogy a szocialisták folyamatosan lassítani akarják a megkezdett folyamatokat a népszerűségük csökkenése láttán. Ami pedig számukra is megfelelő, azt saját ötletként adják el.” A névtelen liberális szerint az SZDSZ-nek egyáltalán nem kell félnie a népszavazástól, hiszen az egy lehetőség arra, hogy a reformok értelméről vitát folytasson. A népszerűségvesztés megállítást lehetetlennek tartja, az újbóli felemelkedés esélye már a 90-es években elveszett.

„Kóka Jánostól mindenki azt várta, hogy egyből dinamizálni fogja a pártot. Ez egyelőre elmaradt. [...] Ma is úgy gondolom, hogy az SZDSZ-nek elsősorban a hitelességét kell visszanyernie. Az SZDSZ-nek kifelé ma nincs arca. Ezt mutatja ez a mostani százalékarány. A következő három évben legalább két kampányban ezt a hiányt kiküszöbölheti, de eh-

kat is bevonó úgymond konzervatív-liberális politikai szövetséget. Ma már az MDF egyedül is biztosan bejut a parlamentbe, a saját pozícióit gyengítené egy ilyen lépés, mondták a válaszolók, akik a jelek szerint a brit thatcheri mintát ma és itt nem látják kivitelezhetőnek. Mások azonban hisznek egy ilyen centrum életképességében. Talán nem véletlen, hogy a már idézett Political Capital, amely indulásakor markánsan a szabad demokratához volt köthető, a választások idején erőteljesen közreműködött az MDF erősítésében, s ma is ott van a háttérben.

Dobszay László egyetemi tanár a 2004-es európai parlamenti választások előtt az Élet és Irodalom hasábjain a két rendszerváltoztató párt egyesülése mellett érvelt. Deák-párt című írása így kezdődött: „Ami itt következik, abszurd, sőt örült elgondolásnak fog látszani. Akinek nem tetszik, ne olvassa el; azonban akit érdekel, az ne indulatból ítélje meg, hanem el-

párti beállítottságú, a két kisebb parlamenti párt együtt jóval többet nyerhetne, mint a két mai voksainak összege. Úgy gondolja, hogy mindkét pártnak az az erénye, ami a másiknak fogyatékosága, és programjaik inkább egymást kiegészítők, mintsem kibékíthetetlenek. Ennek ellenére emberi tényezők miatt reménytelennek tartja az esetet, és tágabb értelemben (a politikai viselkedéskultúra állapota miatt) az ország helyzetét is, és ezért elsősorban a jobboldalt tartja felelősnek.

Az ÉS-cikkben említést tesz az 1980-ban megjelent *Bibó-émlékkönyvről*. A szamizdatként kiadott kötet szerkesztőbizottságának tagjai voltak többek között Bence György, Csoóri Sándor, Donáth Ferenc, Göncz Árpád, Halda Alíz, Kenedi János, Kis János, Réz Pál és Szűcs Jenő, a kötet szerzői között pedig *Andrásfalvi Bertalantól Eörsi Istvánig* és Tamás Gáspár Miklósig számos értelmiségit találunk, akik ma már több esetben az egymással szemben álló táborokat erősítik.

Nem Dobszay az egyetlen, akinek mindez az eszébe jutott. A FigyelőNet május 18-i kiadása MDF-SZDSZ-szövetség körvonalazódik? címmel jelentetett meg rövid összefoglalót *Dávid Ibolya* és *Kóka János* eszmecserejéről. Emlekezetes: a Magyar Demokrata Fórum és az SZDSZ elnöke az egykulcsos adóról, a korrupcióellenes harcokról, a haláladóról és az állami vállalatok tőzsdei bevezetéséről egyeztetett. A pártelnökök a főbb pontokban egyetértettek. A közeledés persze egyelőre óvatos, és ezt nem segítette elő a Kóka feltételezett áfacsalási ügye nyomán kialakult pengeváltás.

Mindenesetre arra a kérdésünkre, hogy a jelenlegi politikák és programok alapján az SZDSZ melyik parlamenti párthoz áll közelebb, az Új Generáció tagja elmondta: „Az alapvető nyilatkozatok szintjén a mai MDF biztosan nem áll távol az SZDSZ-től. A középosztály minden liberális párt számára alapvető célközönség. Erre a társadalmi csoportra építhet az állam leginkább. Ők az állam motorja. Elvileg az SZDSZ az MSZP-től sincs távol, hiszen a reformokkal kapcsolatban a szocialisták mindig elkötelezettségüknek adnak hangot. Az MSZP a jelek szerint azonban egyre távolodik az SZDSZ-től. Az MSZP-nél ugyanis az is lemérhető, hogy tettekben is megvan-e ez az elkötelezettség. Ma úgy látszik, hogy nem elégé.”

A liberális értelmiségi lapunknak érdekes észrevételt tett: az SZDSZ valójában progresszív jobboldali akar lenni, míg az MDF inkább balra tolódik. Ha ez igaz, előbb találkozhatnak félúton, mint hogy az új választásokat kiírják. Az egyre több joggal feltételezhető szövetség valószínűségét növelik a választópolgárok másodlagos pártpreferenciái. A 2006-os választások előtt a Medián kutatása azt hozta ki: ha csak az MSZP és a Fidesz maradna verseny-

„A szocialisták után egy konzervatív-liberális kormányra kerülése szerepel.”

hez működőképes reformpolitika kell, és a párton belüli vérkeringés frissítése.”

Egy dolog biztos: a liberálisok (forrásunk szóhasználatával) messianisztikus küldetésstudata, jakobinus hevülete és fundamentalizmusa töretlen, ám úgy tűnik, a tartalom húsz év politikai tapasztalásában végleg kiüresedett.

Második paktum

A Demokrata kérdésére minden megkérdéztet valószerűtlennek tartott egy MDF és SZDSZ vezette, esetleg más centrista párto-

fogulatlanul gondolja át. A tétel: Magyarország jót tenne, ha az MDF és az SZDSZ képes lenne fuzionálni.”

Dobszay nyolc érvet sorolt fel, melyeket a mai napig fenntart. A Demokrata érdeklődésére álláspontját 10 pontban foglalta újra össze. Szerinte a végzetes megosztottságot csak egy elég erős középpárt tudná enyhíteni, mert létezése mérséklőleg hatna az antagonisztikus „erős” pártokra. Egy „szabad” kötődésű párt a beálló koalíciókényszer révén előnyösen befolyásolhatná bármelyik nyertes pártot. Mivel a magyar lakosság alapvetően közép-

ben, az MDF-szavazók 20 százaléka szavazna az MSZP-re, és csak 46 százalékuk a Fideszre. Tavaly szeptemberben pedig egy Tárki-felmérés azt mutatta, hogy az MDF-szavazók alig 44 százaléka szavazna *Tarlós Istvánra*, míg 25 százaléka *Demszky Gáborra*. A Demokrata mostani felmérése szerint az MDF mind a Fidesz, mind az MSZP szavazói mintegy ötöde szemében rokonszenves, azaz jó eséllyel vehetne részt egy centrista konzervatív-liberális koalícióban.

Egyre nyilvánvalóbb az is, hogy az MDF parlamentbe jutása biztos. A 2007 júniusi Demokrata-felmérés szerint az MDF a biztos szavazók körében 7 százalékra számíthat, szemben az SZDSZ 2 százalékával. A teljes népességben az MDF-re szavazók aránya 4 százalék, az SZDSZ-re voksolóké 1. Ez utóbbi soha nem volt még ilyen alacsony. Úgy tűnik, az MDF sikeresen vette át az SZDSZ szerepét, sőt annál is sikesebb, mert a két nagy tábor közötti területet egyfajta harmadik erőként foglalta el, s csak idő kérdése, hogy a Szabad Demokraták és a Független Demokraták Szövetsége után megfelelő politikai partnerek csatlakozásával létrejön a Magyar Demokraták Szövetsége is.

Hiba volna tehát kizárni, hogy az MDF-nek további népszerűség növekedésben lesz része a következő választásokig, mint például *Giró-Szász András* teszi, aki a témának külön tanulmányt szentelt *Az MDF zsákutcája* címmel a Heti Válasz első májusi számában. Ebben közvélemény-kutatási eredményekre alapozva kifejti, a nagy pártokról leszakadó szavazók nem találják érdemi alternatívának a kisebb pártokat. „*Pedig [...] a baloldali szavazók 5-6 százaléka, a jobboldali hívek közel egynegyede csak mint legkevésbé rossz szavaz jelenlegi pártjára, s ha lenne számára vonzóbb alternatíva, akkor átszavazna arra, ám a legkisebb ellenzéki párt mégsem képes megérinteni őket.*”

A végletesen megosztott politikai erőterben meglepően sokan vannak, akik gyávaságból, üzleti érdekből vagy más okból nem szeretnének markánsan állást foglalni. Minél erőteljesebb a polarizáció, annál többen lesznek így. És az ő számukra a „normális Magyarország” pártja, amelynek mellel és egyáltalán nem véletlenül káprázatosan jó a sajtója, egyre jobban tetszik. Ha ez a fejlődés eléri a tíz százalékot – márpedig biztosak lehetünk benne, hogy egy éven belül eléri –, ez a politikai platform akár a mérleg nyelve is lehet a következő választáson, vagyis az ide tömörülő tényezőknek valamelyik nagy párt biztosan kikaparja a gesztenyét. Ez pedig a nemzetközi tapasztalatok szerint is a liberálisok kedvenc élethelyzete.

De még *Giró-Szász* is elbizonytalanodik: „*Nem véletlen, hogy az MDF-et a választók – az elmúlt két év politikai történéseit tekintve*

nem meglepő módon – baloldalra pozícionálják. [...] S ez az MDF »zsákutcája«. Mert hiába az alacsony elutasítottság és a pártelnök relatív nagy népszerűsége, ha a politikai választói piacon olyan helyre lavírozta magát a párt, ahol jóval kevesebb szavazó gondolkodik egy esetleges pártváltáson. Kimondható tehát, hogy az elmúlt években rövid távú taktikai győzelmeket aratott ugyan az MDF, de hosszú távon – amennyiben nem változtat szavazatszervező koncepcióján – stratégiai hibát követ el.” A „sikesebb szavazatszervező koncepció” a dolgok logikáját tekintve csak egy, a már idézett liberális-konzervatív kézfogó lehet.

Ami a főlegényt, az SZDSZ-t illeti, antall örökség ide, taxisblokádd oda, támogatóinak valószínűleg nem esne nehezükre egy ilyen pártformációra szavazni, hiszen ahogy *Konrád György* ajánlgatta *Frei Tamás* már idézett tévéműsorában, ekkor se *Gyurcsány*, se *Orbán* nem zavarná az idillt. Mellesleg anno a posztkommunistákkal való szövetségkötést könnyedén lenyelte az antikommunizmussal induló párt. Utánanéztünk: a szabad demokraták 1994. június 5-én tartott rendkívüli küldöttgyűlése 565:165 arányban adta meg a felhatalmazást a koalíciós tárgyalásokra. A június 23-i küldöttgyűlésen 593 szavazóból 479-en értettek egyet a koalícióval. A liberálisok programjára 1994-ben egyébként több mint egymillió magyar szavazott.

Az MDF esetében inkább csak az zárható ki, hogy az MSZP-t nyíltan támogatnák, de ezt nem is várja tőlük senki. És ami a legfontosabb, ha az SZDSZ nem keres magának életképes partnert, a MIÉP sorsára jut, és kiesvén a parlamentből, politikai súlyát elveszíti. Az SZDSZ-t és az MDF-et a végzet és a módosírtan tevékenykedő kapcsolati háló egymásnak teremtette.

Siker vagy kudarc

Kinek lenne jó egy ilyen szövetség? *Tóth Gy. László* szerint az MDF a „trójai faló”, vele akarják beseperni a jobboldali szavazatok egy részét. Véleménye szerint az SZDSZ már nem önálló politikai erő. 2010-ben ugyan jöhetnek amerikai pr-szakemberek, hogy újraépsítsék az 5 százalékot, de ez több mint kétséges. Minden azon múlik tehát, hogyan teljesít a két minipárt röviddel a választások előtt. Ha a népszavazás eredményes lesz, akár már jövő ősszel előrehozott választásokra kerülhet sor. Kulcsfontosságúak lesznek így a 2008-as nyári közvélemény-kutatási adatok. A *Frei-doszziéban* meglebegtetett nagykoalíciós kiegyezés esetén az SZDSZ biztos halálra lenne ítélve, de a nagykoalíciót – elsősorban a Fidesz szavazóinak ismeretében – kizárhatjuk. A népszavazás sikere esetén egészen bizonyosan.

„*Az MDF abban érdekelt, hogy ellenfélként legkésőbb 2010-ben leváltsa a Gyurcsány-kormányt*” – mondta *Hock Zoltán*. A magát konzervatívnak tartó párt a liberálisok esetleges kilépése esetén nem venné át az SZDSZ szerepét. *Hock* ezt azután mondta, hogy a Népszabadság megszéllőztette, egyes név nélkül nyilatkozó MDF-es politikusok kívülről támogatnák a kabinetet. De ez nem is volna logikus: ha az SZDSZ kijönne az összedűlni készülő koalíciós épületből, miért menne oda be az MDF? Hogy rászakadjanak a romok?

Mindezek után már aligha kérdés: ha az MDF legfőbb célja az, hogy 2010-ben leváltsák a kormányt, akkor kit szeretnének kormányon látni. A válasz ugyanis az, hogy bárkit, akivel a választási győzelmet követően kormányra léphetnek. De mi lesz addig? *Tölgyesy Péter* szerint legkorábban 2008-ban, még inkább 2009-ben cserélhetik le a szocialisták a kormányfőt. „*Az MSZP a döntő pillanatban könnyen új miniszterelnökkel állhat elő, ami tetemesen növelheti mozgásterét.*” Meglehet, *Gyurcsány Ferenc* már nem is lesz akadály.

Úgy tűnik azonban, hogy a forgatókönyvben az államcsődöt okozó baloldal után egy konzervatív-liberális kontroll alatt működő jobboldal kormányra kerülése szerepel: „*Nem érdekünk, hogy baloldali kormánya legyen Magyarországnak. Mi a Gyurcsány-kormánynak az ellenfelei vagyunk, abban vagyunk érdekeltek, hogy leváltsuk, legkésőbb 2010-ben. Semmiképpen nem vagyunk abban érdekeltek, hogy életben tartsuk*” – hangsúlyozta *Hock*. Az SZDSZ hasonló fordulatokkal érvelt 1994-ben. *Konrád György* tehát nem a levegőbe beszélt. Bizonyos értelemben a nagykoalíció igenis létrejöhet: a balra sodródott liberális-konzervatívok és a plebejus jobboldal között.

Ami pedig a jobboldalt és annak legnagyobb párt szövetségét illeti, minden eddiginél nyilvánvalóbb, addig nem dőlhet hátra, amíg egy országgyűlési választás végén meg nem szerzi a mandátumok megnyugtató többségét. Az első paktum, amit a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján az akkori antallista plebejusok kötöttek az akkori liberálisokkal, a rendszerváltozás morális bukását, a posztkommunisták felemelkedését, a globalizmus szinte ellenőrizhetetlen térnyerését, s ezzel együtt az ország gazdasági bukását okozta. Ezen az úton haladva a remélt népszavazási siker kisebb lépés lesz, mint azt a jobboldal eddig gondolta. Úgy tűnik, ha nem sikerül a történelmi kisgazdapárt korszerű politikai utódját, egy erős vidékpártot a polgári szövetség segítségével mielőbb életre hívni, a jobboldal a második paktumra is rákényszerül. *Orbán Viktor* azonban tökéletesen ismeri és ezért elkerülheti *Antall József* végzetét.

Monostori Tibor